

РОЛЬ ІГРОВОЇ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕСТЕТИЧНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

У статті розглядається роль ігрової театралізованої діяльності в естетичному розвитку особистості дошкільника.

Ключові слова: театралізована діяльність, дошкільний вік, естетичний розвиток.

The article considers the role of theatrical play in the aesthetic development of the preschooler's personality.

Key words: theatrical activity, preschool age, aesthetic development.

Гра як провідний вид діяльності дитини у дошкільному віці впливає на її психофізіологічний розвиток, сприяє формуванню мотиваційно-ціннісної сфери, здібностей, свідомості, подоланню пізнавального егоцентризму, інтеріоризації вимог суспільства, моральних норм та правил поведінки, її довільності, емоційного розвитку та ін.

Педагоги-дослідники вважають, що гра визначає розвиток усіх сторін особистості дитини та створює «зону найближчого розвитку». У свою чергу, серед сюжетно-рольових ігор відзначають особливу роль театралізованих ігор як надзвичайно насиченої в емоційному сенсі діяльності, під час якої дошкільнята сприймають із задоволенням керівництво дорослого, не помічаючи його, оскільки така гра приносить позитивні емоції та є основою творчості [2, с.22].

Театралізовану діяльність в працях психологів і педагогів досліджено переважно в контексті виявлення можливостей розвитку творчих здібностей дітей у дошкільному віці. Це обумовлено спорідненістю цього виду діяльності з театром – синтетичним видом мистецтва, який поєднує в собі слово, звуки музики та пісні, образ, рухи танцю, образотворчу діяльність. Видатний педагог В. Сухомлинський зазначав, що «духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе в світі гри, казки, музики, фантазії, творчості. Без цього вона – засушена квітка» [6, с.67-68].

Специфіка театрального мистецтва заключається в одночасності поєднання співпереживання, процесу пізнання, емоційності, комунікативної діяльності, живій дії художнього образу на особистість. Театр є одним із найдоступніших та зрозумілих видів мистецтва для дітей [5, с.14].

«Театральне мистецтво часто пов'язано з художньою літературою, музикою дає можливість засвоювати загальнолюдські цінності, моральні та наукові істини не лише в теоретичному сенсі, але й в практичному аспекті; навчає бути самим собою, перевтілюватися в образ героя і проживати різноманітні життєві ситуації, проходити крізь драматичні випробування характеру героя», – зазначає В.Денисенко [4, с.63].

Театралізована діяльність дошкільнят базується на принципах розвивального навчання та виховання, методи й організація яких спираються на закономірності розвитку дитини, при цьому враховується психологічна комфортність, яка передбачає:

- 1) анулювання за можливості всіх факторів стресу;
- 2) стимулюючий розвиток духовного потенціалу та творчої активності;
- 3) розвиток провідних мотивів:

а) гра і навчання не повинні бути вимушеними;

б) внутрішні мотиви особистості мають переважати над зовнішніми, що виходять із авторитету дорослого;

в) внутрішні мотиви повинні обов'язково передбачати мотивацію до успіху.

Театралізована гра, її специфіка використання в естетичному розвитку дошкільників має неоціненну роль. У процесі взаємодії з мистецтвом театру у дошкільнят формується

пізнавальний інтерес у формі емоційних образів, в яких одночасно віддзеркалена зовнішня реальність та особистісні відчуття, емоції. На відміну від теоретичного викладу ззовні, внутрішні уявлення та почуття дитини впливають на характер відображення навколишньої дійсності, роблять його спонукальним, дієвим [1, с.4].

У процесі організації театралізованої гри у дітей формується уявлення про працю артиста, сценариста, режисера-постановника, диригента, театрального художника, режисера тощо. Дошкільнята розуміють, що у підготовці вистави задіяний творчий колектив, а задоволення від спектаклю отримують і глядачі, і самі актори. На наступних етапах розвитку дитини та естетичного виховання це слугуватиме підґрунтям для формування уявлень про місце мистецтва у суспільному житті.

Естетичне сприйняття впливає на розвиток пізнавальної діяльності дошкільника, зважаючи на те, що художній твір (образотворчий, музичний, літературний) не лише ознайомлює дошкільника з новими явищами, розширює коло його уявлень, а й дозволяє виділити істотні для предмета характеристики, зрозуміти зміст художнього образу. Естетичне сприйняття дітей не обмежується непродуктивною констатацією фактів. Дітям дошкільного віку доступна внутрішня активність, властивість співпереживати, здатність уявляти свою діяльність за певних обставин. Дітям старшого дошкільного віку притаманна здатність розуміти внутрішній світ персонажів та їх суперечливий характер. Це уможливує перспективи застосування театралізованої гри для морального розвитку дошкільнят, коли протилежні еталони значимі в моменті співвіднесення дитиною себе не тільки з позитивним персонажем, а й з негативним. Завдяки цьому виникає емоційне ставлення до подій і вчинків, соціальні почуття, які мають значення не тільки для дитини особисто, але і для оточуючих, що визначається як емпатія або співчуття [3, с.23].

На вирішення проблем гармонічного розвитку різних психічних сфер дитини спрямовані сучасні технології, в яких театралізована гра розглядається як один з ефективних засобів [3, с.24].

У педагогічній літературі театралізована гра розглядається як засіб розвитку дітей. Для дитини дошкільного віку основним шляхом розвитку є емпіричне узагальнення, яке спирається, перш за все, на її наочні уявлення. Основна форма організації досвіду узагальнення дітей спостереження і експериментування. Дорослий допомагає проаналізувати і узагальнити цей досвід, підводить до встановлення об'єктивних залежностей, до їх фіксації у вигляді умовних знаків.

Іншою формою організації досвіду дитини є «проживання» нею різних ситуацій, вираження власного ставлення до них, виявлення та позначення їх змісту в символічній формі. Такою формою «проживання» ситуації є театралізована гра. Науковці виділяють здібності, які є важливими для розвитку дітей в цьому аспекті: моделювання і символізацію. Наочне моделювання лежить в основі розвитку пізнавальних здібностей дошкільнят. До таких дій належить заміщення – використання предметів-замінників у грі замість інших реальних предметів, що є важливою характеристикою театралізованих ігор. Підґрунтям таких ігор є створення уявної, вигаданої ситуації, тобто розбіжність видимого і змістового [1, с.7].

Основною функцією уяви є породження і структурування образу світу. Характеристикою гри є те, що вона являє собою уяву в наочно-дієвій формі: дитина, використовуючи один предмет в якості замітника реальних предметів, здійснює символізацію, тобто відбувається диференціація означуваного та означеного символів.

Реальні відносини, як структурний компонент гри, являють собою стосунки між дітьми (як партнерами у спільній ігровій діяльності) і дорослим (як можливим організатором і партнером). У самотійній діяльності ці взаємини набагато складніші, ніж в грі, регламентовані наперед заданим жорстким змістом. Реальні відносини визначаються особливостями особистісного розвитку дитини і характером міжособистісних відносин між однолітками. У функції реальних відносин входить планування сюжету, розподіл ролей, ігрових предметів, контроль і корекція виконання ролей однолітками-партнерами,

тобто позиційне заміщення. Такі відносини відіграють істотну роль у розвитку комунікативної та соціальної компетентності дитини, в її моральному та естетичному розвитку [5, с.63].

Виділення і відображення емоцій, пережитих дитиною в процесі гри в ході виконання розподілених або вигаданих дитиною ролей, що моделюють реальні, значимі для дошкільника міжособистісні відносини, дає можливість відчувати наслідки своїх вчинків, виявити нові значення своєї діяльності, забезпечити формування нових соціальних мотивів. Розвиток у дитини здатності до успішного вирішення проблемних ситуацій у театралізованій грі за рахунок емоційно-особистісної та інтелектуальної децентрації, тобто вміння побачити, проаналізувати, продраматизувати ситуацію з точок зору різних персонажів, визначити нові властивості і умови її вирішення, підвищує ступінь соціальної і когнітивної компетентності дитини. Дотримання ролі й тексту театралізованої гри, взаємоконтроль учасників сприяють формуванню довільної поведінки.

Сюжет гри – сфера дійсності, визначена автором тексту, яка моделюється та відтворюється в театралізованій грі. Науковці розробили варіанти включення театралізованої гри у інші види діяльності та творчості дошкільника. Наприклад, виявили зв'язок та спільне значення образотворчої і театральної-ігрової діяльності для естетичного виховання дітей: під час оформлення декорацій та взаємному впливі на створення образів. У першому прикладі образотворча діяльність є складовою театралізованої гри, у процесі якої відбувається оформлення предметно-ігрового середовища, а в другому – в процесі виникнення образу, його характеристик та особливостей. Важливими є також вербальні та невербальні засоби під час безпосереднього спілкування: міміка, жести, дистанція, інтонація та ін. [2, с.26]. Не слід забувати, що сучасний розвиток технічних засобів дозволяє використовувати ІКТ для знайомства з художніми творами, які потім можна театралізувати (найпростіший варіант – у форматі відео та аудіозаписів).

Таким чином, заняття театральної-ігровою діяльністю не лише розвивають у дітей психічні функції особистості, їхні художні здібності, а й формують загальнолюдську універсальну здатність до міжособистісної взаємодії, творчості в різних сферах. До того ж, для дитини дошкільного віку театралізована вистава – це можливість хоча б ненадовго стати героєм, повірити в себе.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баранова О.В, Савельєва А.М. Від навичок до творчості Мозаїка – Синтез, 2009. 59 с. URL: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=212949> (дата звернення: 22.08.2021)
2. Борщаговська Т. Театралізовані ігри як засіб розвитку творчих здібностей дошкільнят. К.: Палітра педагога, 2003. № 1. С. 21-27.
3. Гаврилюк С. Театр і казка. К.: Дошкільне виховання, 2003. № 5. С.23-25.
4. Денисенко В. В. Використання засобів театральної педагогіки у творчому розвитку молодших школярів. Scientific forum: theory and practice of research: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), June 18, 2021. Valencia, Kingdom of Spain: European Scientific Platform, P.63-64.
5. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості». Р.М. Борщ, Д.В. Самойлик. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с.
6. Сухомлинський В.О. «Серце віддаю людям». К.: Вид-во «Радянська школа», 1972. 243 с.

Рекомендує до друку науковий керівник доцентка Денисенко В.В.